

VANDERSTEIN NOÉMI:^{*} ,CraftEng' és az angol nyelv oktatása

Abstract

Recent years – especially from the time of joining to the European Union – in the educational system of Hungary, teaching foreign languages has a very important role. Among foreign languages, English is at the top position. This fact is in close relation to the situation of the diplomats' official language since it is English, too. Teaching English as a Foreign Language for beginners is a crucial point in the different regions of our country. Kindergartens and schools – supported by the local government or the church, either being private – find out a number of modes to invite more and more children into their institutions. One of the ideas is teaching foreign languages for young learners as early as possible. To motivate young students is essential in life-long-learning so it is important to find the best way of introducing foreign languages for children. For teaching English and for staying in the race of the educational market, 'CraftEng' is a new product.

1. Bevezetés

Az utóbbi években – különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás óta – az alapfokú oktatási intézmények kiemelt hangsúlyt fordítanak az idegen nyelvek oktatására. Az idegen nyelvek tanítása során, első helyen szerepel az angol nyelv. Ez összhangban áll azzal a ténnyel, hogy az angol a diplomácia hivatalos nyelve.

Továbbá ismert gondolat, hogy a különböző régiókban található óvodák és iskolák – legyenek azok önkormányzati vagy egyházi fenntartásúak, valamint alapítványi formában működők – a tanulók intézményükbe történő invitálása címén, különböző ötletekkel rukkolnak elő. A leggyakoribb elképzelés a mielőbbi idegennyelv-oktatás. Az angol nyelv tanítása és a versenyképesség megtartása érdekében működő 'CraftEng' egy ilyen kezdeményezés.

Előadásomban az idegen nyelvek oktatásának néhány aspektusát mutatom be, különös tekintettel az angol nyelv oktatására az általános iskola alsó tagozatában. Külön figyelmet fordítok a bilingualizmus alkalmazására, a motivációra és a 'Teljes fizikai válasz'-ra, mint tanítási módszerre.

'CraftEng' egy szóösszetétel. Craft azt jelenti magyar nyelvre lefordítva, hogy valamit kézzel készítünk; ezt a kifejezést szoktuk használni a magyar nyelvben szereplő technika tantárgy megnevezésére angolul. A szóösszetétel második fele az English szó rövidítése, ami arra utal, hogy angol nyelvi keretek között folyik az oktatás. A 'CraftEng' program alapötlete tehát abból táplálkozik, hogy a gyerekeket angol nyelven történő tanári utasítások, kérések és magyarázatok formájában irányítsuk a technika órán történő munkavégzés során.

Az eljárást Hódmezővásárhelyen, a Szőnyi Benjámín Református Általános Iskola második évfolyamában 2006-ban vezették be, felmenő rendszerben. A heti 1,5 technika órát angol nyelven vezeti az angol szakos tanár – alsó tagozatos tanító kollega. A nyelvtanulás a harmadik évfolyamtól kezdve bővül, a technika órákon túl, heti 1 angol nyelvóra, vala-

^{*} Szőnyi Benjámín Református Általános Iskola, Hódmezővásárhely.

mint negyedik osztálytól kezdve heti 3 angol nyelvóra szerepel a tantárgyfelosztásban. Az idegen nyelv oktatása során tankönyv alkalmazására csak a negyedik évfolyamtól kezdve kerül sor.

Előadásomban célom, hogy – a fentiekén túl – elemezzem a tanár-tanító kéréseire és utasításaira a tanulók által adott reakciókat, kiemelve az idegen nyelv oktatásának hatékonyságát és bemutatva az előforduló hiányosságokat.

2. Az idegen nyelv oktatásának elemei

A hatékony idegennyelv-oktatás több alapvető összetevőből áll. A szókinccstanítás mellett kiemelt hangsúlyt kell fordítani a nyelvtan, az olvasás-szövegértés, a beszélt-hallott szövegértés, az írás-fogalmazás és a beszéd tanítására egyaránt. Hangsúlyozni szeretném, hogy nem csak gyerekek, hanem felnőttek is szívesen tanulnak idegen nyelvet. Természetesen, más-más okból vesznek részt a tanítási órákon a tanulók. Számos esetben a munkahelyi előrelépés, az önképzés és a szórakozás-időtöltés a kiindulás, de az alapfokú oktatásban résztvevő gyerekek esetében elsősorban kötelességről van szó. Valamennyi esetben a cél az, hogy eredményes idegen nyelv felhasználót képezzünk a tanítási folyamat során. Ennek elérése érdekében, a tanár kezében különböző oktatási módszerek és stratégiák állnak rendelkezésre, az adott oktatási környezet optimális felhasználása mellett.

3. A ,CraftEng' elemei

Óralátogatásaim alatt tapasztaltam, hogy négy terület kiemelkedően fontos megfigyelésem során: 1. az idegennyelv-tanulás és a bilingualista oktatási módszer közötti kapcsolat; 2. az iskolai tanterv angol nyelven történő tanítása; 3. a tanulók motivációja; 4. a ,CraftEng' tanórák alatt alkalmazott tanítási módszer.

3.1. Bilingualizmus, mint oktatási forma

A nyelv fejlődésének alapja a világ megismerése. Iaian Chambers szerint „A nyelv elsődlegesen nem a kommunikáció eszköze, hanem azé a kulturális konstrukcióé, amelyben saját énkünk és értelmünk konstituálódik.” (Chambers I. 2002). Valamennyien születésünk pillanatától kezdve részeivé válunk egy kultúrának, annak a kultúrának, amely körülvesz minket. Egyet értek Wolfhart Pannenberg állításával, miszerint „Minden kultúra használ egy nyelvet, tehát a nyelv része a kultúrának.” (Pannenberg W. 1998).

Stephen Krashen azt állítja, hogy „A bilingualista oktatási formának két célját érdemes megkülönböztetni. Az egyik az akadémiai angol nyelv fejlődése és siker az iskolában, a másik pedig az örökölt nyelv (mindennapi nyelv) fejlődése. A jó bilingualista oktatási programok mindkét célt elérik.” (Alatis J. E. ed. 1999). Úgy véli, hogy ezeknek a projekteknek három jellemvonása van: „1. háttértudást szolgáltatnak az anyanyelven keresztül, melyet az anyanyelven előadott tananyagba ágyaznak be a tanárok; 2. anyanyelvi, irodalmi szöveget szolgáltatnak; 3. érthető angol nyelvet szolgáltatnak tananyagba burkolva.” (Alatis J. E. ed. 1999). Krashen hozzáteszi, hogy minél több az anyanyelven történő oktatás, annál nagyobb az idegen nyelv tanulásában elért siker. (Alatis J. E. ed. 1999). Ez azt jelenti, hogy a tantárgyak tananyagtartalma és az anyanyelvi irodalmiság nagy hatást gyakorolnak az idegen nyelv megszerzésére és elsajátítására.

3.2. Idegen nyelvi ‚beágyazott’ programok

Myriam Met szerint „A ‚beágyazás’ egy olyan oktatási módszer, amelynek során az iskolai tanterv az idegen nyelven, mint médiumon keresztül kerül tanításra. Az idegen nyelv az instrukció eszköze, nem az instrukció alanya.” (Met M. 1993). Tanulmányában kétféle ‚beágyazott’ programot különböztet meg: a teljes ‚beágyazás’-ban minden tantárgy tanítása idegen nyelven történik; a részleges ‚beágyazás’ során csak a tanítási nap fele zajlik idegen nyelvi keretek között (Met M. 1993).

A ‚beágyazott’ programok alkalmazása négy cél elérése érdekében történik: „1. magas szintű idegennyelv-tudás elérése; 1. pozitív hozzáállás kialakítása idegen nyelvet beszélő emberek és kultúrájuk iránt; 3. angol nyelvi képességek életkor szerinti és adottságoknak megfelelő fejlesztése; 4. a tantervben szereplő tudás megszerzése.” (Met M. 1993).

3.3. Motiváció

„A második nyelv megszerzését úgy is definiálhatjuk, mint egy út, amelyen az emberek – osztálytermen belül vagy kívül – megtanulnak egy nyelvet, amely eltér az anyanyelvüktől.” (Ellis R. 2003). Az idegen nyelv tanulásában kiemelt fontosságú a motiváció, hiszen ez befolyásolja a nyelvtanuló hozzáállását az adott nyelvhez, és így eredményezi a nyelvtanulás hatékonyságát vagy esetleges sikertelenségét. A motivációnak megkülönböztetjük a következő fajtáit: 1. a tanuló egy cél elérése érdekében tanul (pl. vizsgát szeretne letenni); 2. a tanuló a célnyelvet beszélő társadalom kultúrája iránt érdeklődik; 3. a tanulás eredménye fokozottabb és további motivációt eredményez; 4. a tanuló kíváncsisága és érdeklődése a motiváló tényező (Ellis R. 2003).

Ahogy már korábban említettem, a tanulók között motivációs különbségek léteznek. Jeremy Harmer véleménye szerint „A gyerekeknek feladatok változatosságára van szüksége: olyan izgalmas gyakorlatokra, amelyek felkeltik kíváncsiságukat: amelyben aktívan részt vehetnek.” (Harmer J. 1997). A motiváció egyik faktora – különösen kezdő szintű nyelvtanulók és gyerekek esetében – az angol órákon használt anyanyelv. Az anyanyelv használata biztosságerzetet ad a kezdő nyelvtanulóknak, így motivációs tényezőként működik (Bowen, T.: Using L1 in Class 2009). Egyet értek Czifra Éva véleményével, amely szerint „A siker elérésének érdekében a motiváció legfontosabb tényezőinek belsőnek kell lenniük, mint pl. a kíváncsiság, új területek felfedezésének szükségessége, az intelligencia új magasságainak elérése iránti vágy. A kötelesség és a másoktól, a környezettől jövő bátorítás, valamint mások ötletei és gondolatai is ugyanolyan fontosak.” (Czifra É. 2005).

3.4. ‚Teljes fizikai válasz’, mint tanítási módszer

A ‚Teljes fizikai válasz’ egy olyan oktatási módszer, melynek során a tanár utasításokat ad és válaszként azt várja, hogy a tanulók elvégzik az adott cselekvést. Ez azt jelenti, hogy csak a tanár beszél, a gyerekeknek meg sem kell szólalniuk, hiszen azzal, hogy végrehajtják az utasítást, bebizonyítják, hogy értik a feladatot. Tim Bowen szerint „Az eredetileg az 1960-as években, James Asher amerikai pszichológia professzor által kifejlesztett ‚Teljes fizikai válasz’ módszer a memórián alapul, a memórián, amely fizikai mozgásokra vonatkozó asszociációkon keresztül fejleszhető. Továbbá a módszer összekapcsolható az anyanyelv megszerzésének teóriájával, amikor a kisgyerekek a szülői utasításokra azok elvégzésével reagálnak.” (Bowen T.: Total Physical Response 2009). Ez az oktatási forma az angol tanítási órákba építve nagyon fontos, mert motiváló hatású, és egyúttal biztonságot ad a tanulóknak, hiszen a beszéd (az idegen nyelv képzése) csak a szövegértést (a hallott szöveg értését) követően következik be (Bowen T.: Total Physical Response 2009).

Az egyik nagy probléma a 'Teljes fizikai válasz' módszerrel az, hogy – habár bátorító és pozitív tantermi környezetet biztosít – elsősorban parancsokra, utasításokra és felszólító módban lévő mondatokra korlátozódik használata (Bowen T.: Total Physical Response 2009). Ennek ellenére Jeremy Harmer azt állítja, hogy „A 'Teljes fizikai válasz' lehetővé tesz egy olyan fázist az idegen nyelv oktatása során, amikor a tanulóknak nem kell beszélniük, csak akkor, amikor elég magabiztosságot éreznek ehhez a tevékenységhez,” valamint „A tanulók az idegen nyelvet könnyebben megtanulják cselekvéseken és fizikai válaszokon keresztül, mint ismétlő gyakorlatok alkalmazásával.” (Harmer J. 1997).

4. Kutatási kérdések

Előadásommal célom az, hogy bemutassam a tanár kéréseit és utasításait az azokra adott tanulói válaszok összehasonlításával angol tanítási órákon kezdő csoportban, elsősorban a második évfolyam technika tanóráit véve alapul. Ezt szem előtt tartva az alábbi két kérdésre keresem a választ: 1. Milyen százalékos megosztásban válaszolnak a tanulók angolul, magyarul, illetve a cselekvés elvégzésével a tanár kéréseire és utasításaira?; 2. Melyek azok a tényezők, amelyek ezt az eredményt igazolják?.

5. Kutatási módszer

A kutatást és megfigyelést Magyarország déli részén, a Dél-keleti régióban, Hódmezővásárhelyen a Szőnyi Benjámín Református Általános Iskolában végeztem 2007-ben. A diákok vegyes képességűek, a legtöbben szegény családból származnak és csupán kissé motiváltak a tanulás iránt. A kutatásban egy csoport vett részt, a gyerekek között vegyesen fiúkat is és lányokat is találunk. A tanulók az idegen nyelv tanulását abban a tanévben kezdték el, amikor a megfigyelés történt. A második évfolyam kezdő szintű angol nyelvtudással rendelkezett, az osztály tanulói tudásukban többé-kevésbé azonos szinten voltak a második félév kezdetére, amikor a kutatás történt. Különösen két szempontból fókuszáltam a második osztályra megfigyeléseim során: 1. az intézményben az idegen nyelv tanítása második évfolyamtól kezdve történik, tehát ezek a gyerekek állnak kezdő szinten az iskolában; 2. ebben az évfolyamban a tanulók az angol nyelvet csak technika tanórákon tanulják heti 1,5 tanítási órában.

A 'CraftEng', azaz az angol nyelven történő technika tantárgy oktatására az intézményben olyan angol szakos tanár jogosult, aki tanító diplomával is rendelkezik. A tanórák alatt tankönyv helyett technikai eszközöket (pl. színes papír, olló, zsírkréta, filctoll, tűzőgép és ragasztó) használnak a tanulók.

Öt tanítási órát figyeltem meg, melyek során megfigyelési naplót vezettem. A megfigyelési napló az általános információkon – mint a csoport életkora, tudásszintje, a tanulók száma és a tanítási óra tananyaga – kívül tartalmazza a tanár által elhangzott utasításokat és kéréseket, valamint a rájuk adott válaszokat. Fontosnak tartottam megvizsgálni, hogy a tanulók hány alkalommal reagáltak angolul, magyarul vagy a cselekvés elvégzésével.

6. Eredmények

Előadásom ebben a részében összefoglalom megfigyeléseim eredményét, és célul tűzöm ki azt, hogy megválaszoljam kutatási kérdéseimet kiemelve az adatgyűjtés összesítését és elemzését.

A megfigyelési naplókat a tanítási órák alatt töltöttem ki lejegyezve az összes elhangzott tanári utasítást és kérést, valamint az azokra érkező válaszokat és reakciókat.

Megfigyeléseim során tapasztaltam, hogy a tanár-tanító több utasítást és kérést mond egy-egy alkalommal annak érdekében, hogy a tanulókat hatékony angol nyelven történő kommunikációra irányítsa. Azt figyeltem meg kutatásom során, hány alkalommal válaszolnak a diákok angol vagy magyar nyelven, illetve a cselekvés elvégzésével reagálnak. Azt is érdekes volt látni, hogy az elhangzott kérésekre hány alkalommal nem volt egyáltalán válasz.

A tanár-tanító – az óra céljának megfelelően – elegendő számú utasítást adott a gyerekeknek. A ‚CraftEng‘ tanítási órák elsődleges célja a hatékony idegen nyelven történő kommunikáción kívül, kézzel készített tárgyak (pl. vonat, tojás, korona, pillangó) előállítás volt. Az egyik tanóra címeként ‚Játék‘ szerepelt, habár a célt itt is egy tárgy, egy dobókocka elkészítése valósította meg a játék megkezdése előtt.

Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy a tanár-tanító minden alkalommal kapott választ a tanulóktól. Ez számomra két dolgot jelent: 1. a gyerekek elég motiváltak voltak ahhoz, hogy kommunikáljanak a nevelővel; 2. a diákok szerették, kedvelték a felnőtt által kiosztott feladatokat, jól érezték magukat a tanítási órákon.

A tanár-tanító által adott utasítások és kérések száma egyértelműen mutatja, hogy a diákoknak volt lehetőségük megválaszolni azokat, reagálni rájuk. Ezek a mondatok tanulóközpontúak voltak és a kezdő szintnek megfeleleltek. A nevelő segítőként és irányítóként tevékenykedett a tanteremben – figyelembe véve a gyerekek képességeit, adottságait és érdeklődési körét.

Ahogyam már korábban említettem, a diákoknak volt lehetőségük a tanár-tanító kéréseire és utasításaira reagálni és ki is használták a lehetőségeket. A gyerekek válaszoltak valamennyi esetben. A reagálás három módját választották a tanulók: 1. angol nyelven válaszoltak; 2. magyar nyelven válaszoltak; 3. elvégezték a cselekvést. Az adott felelet alapján, a tanár-tanító rögtön észrevette, ha a diákoknak segítségre volt szükségük munkájuk elvégzése során, hiszen a reakció egyáltalán nem illett az elhangzott mondatához.

Hogy megfigyeléseimet számokba öntsem, a tanár-tanító az általam megfigyelt öt ‚CraftEng‘ tanítási óra alatt összesen 117 kérést és utasítást adott a gyerekeknek. Ezekre 14 alkalommal angol nyelvű, 58 alkalommal magyar nyelvű válasz érkezett és 45 esetben hajtották végre a feladatot a tanulók. Ez százalékos elosztásban a következőképpen alakul: angol nyelvű reakció az esetek 12%-ában történt, magyar nyelvű reakció az esetek 50%-ában történt és a cselekvés elvégzése a lehetőségek 38%-ában történt. Az adatokat az 1. táblázatban foglaltam össze.

A tanulók legtöbb esetben magyarul reagáltak az elhangzott utasításokra. Úgy gondolom, hogy ennek az aránynak az oka az, hogy a gyerekek a kutatás tanévében kezdtek el angol nyelvet tanulni. Ez azt jelenti, hogy a diákok még nem szoktak hozzá az új oktatási formához. Továbbá, az idegen nyelvet egy speciális közegen keresztül tanulták a tanulók, melynek eredményeként egyszerre két kihívásnak kell megfelelniük: szembe kell nézniük az idegen nyelv szolgáltatta nehézségekkel, valamint a technika tanórák problémáival is egyszerre.

Kiemelem a tanulók cselekvés végrehajtási válaszában fontosságát. Ennek a reakciónak a magas száma azt mutatja, hogy ilyen feltételek mellett a ‚Teljes fizikai válasz‘ módszer hatékony, mert a tanulók figyelték és megértették a tanár-tanító utasításait és kéréseit. Másrésztől, félénkek voltak ahhoz, hogy beszéljenek, és mégis eredményes kommunikációt folytattak a nevelővel – ahogyan ezt a módszer jellegzetessége is mutatja.

1. táblázat. A tanórák elemzésének eredménye

Az órák száma	A tanár kéréseinek és utasításainak száma	A tanulók		
		végrehajtják a feladatot	angolul válaszolnak	magyarul válaszolnak
1	23	8	3	12
2	22	7	4	11
3	29	13	3	13
4	15	6	2	7
5	28	11	2	15
		alkalommal	alkalommal	alkalommal
Összesen				
5	117	45	14	58
	100%	38%	12%	50%

Forrás: A szerző saját megfigyelése

Hangsúlyozom, hogy csak néhány alkalommal válaszoltak a tanulók a tanár-tanító utasításaira és kéréseire angolul. Az esetek jelentős részében ezek a reakciók inkább vissza-kérdések voltak. A tanár-diák kommunikáció ezekben az esetekben is sikeres volt.

Fontosnak tartom megismételni, hogy a ‚CraftEng’ egy innovatív kezdeményezés az iskolában. Úgy vélem, hogy a tanár-tanítónak és a gyerekeknek egyaránt egy új oktatási formával kell szembenézniük akkor, amikor az angol nyelvet technika tanórán vezetjük be.

Összességében, a technika tantárgy oktatása angol nyelvi környezetben a második évfolyamban sikeresnek, hatékonynak és eredményesnek mondható.

7. Összegzés

Előadásomban céloom az volt, hogy megvizsgáljam a tanár utasításaira és kéréseire adott tanulói válaszokat az angol nyelvi környezetben folyó technika tanórákon általános iskola második évfolyamán. Kutatásom során azt figyeltem meg, hogy a ‚CraftEng’ tanórákon a gyerekek milyen módokon reagálnak az elhangzó felszólító mondatokra: angol nyelven, magyar nyelven vagy a cselekvés elvégzésével.

A megfigyelt tanórák alatt azt tapasztaltam, hogy a leggyakrabban használt gyakorlatok felszólító módban hangzottak el. Ezek a feladatok lehetőséget biztosítottak a tanulók számára, hogy felkészüljenek az idegen nyelven történő kommunikációra, elsősorban a szóbeliséget véve alapul. Az utasítások és kérések használata jelentős szerepet töltött be a hallott szöveg értésében a ‚CraftEng’ tanórák alatt. A ‚Teljes fizikai válasz’ módszer célja az, hogy a gyerekeket pontos nyelvhasználatra buzdítsa. A tanár-tanító – munkája során – kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a diákok – képességeiknek megfelelően – aktívan vegyenek részt a tanórák tevékenységeiben, és valamennyi alkalommal segítette a gyerekek fejlődését.

A tanulók aktív szereplői voltak a foglalkozásoknak: mindig követték az utasításokat, valamint a hallott szöveg megértését a tanár-tanító előzetes szótanítással és a gyakorlatok ismétlésével könnyítette meg. A hallott szöveg értésének tanítása azt a célt szolgálja, hogy a diákok magabiztosnak érezzék magukat a későbbi kommunikáció alkalmával. A technika tananyag elsajátítása pozitív környezetet teremtett az idegen nyelv tanulásának minden pillanatához. Az előzetes szótanítás hasznos volt a gyerekek korábbi ismereteinek előhívásához. A tanulók háttértudásának alkalmazása szórakoztatóvá tette a feladatok elvégzését.

Mindent egybevetve, a tanár-tanító elegendő időt adott a tanulóknak ahhoz, hogy kreatívan tevékenykedjenek a „CraftEng” tanórák alatt, miközben a gyakorlatok a diákok képességeinek és tudásszintjének megfelelőek voltak. A tanár-tanító kéréseire és utasításaira a gyerekek a legtöbb esetben magyar nyelven reagáltak, olykor előfordult, hogy a válasz egyáltalán nem illett az eredetileg elhangzott mondathoz. Az angol nyelvű válaszok szerepeltek a legkisebb arányban.

Összességében, a tanár-tanító – így vagy úgy – sikeresen kommunikációra bírta a gyerekeket, amely a későbbiek során azt eredményezi, hogy tudatos nyelvtanulókká és nyelvhasználókká válnak a gyerekek.

Irodalomjegyzék

- Alatis, James E. ed. GURT'99. Stephen Krashen* (1999): “Bilingual Education: Arguments For and (Bogus) Arguments Against.” Washington D. C.: Georgetown University Press, 1999. p. 83.
- Bowen, Tim* (2009): “Teaching Approaches: Total Physical Response.” Onestopenglish. Available: <http://www.onestopenglish.com/section.asp?catid=59442&docid=146503>. Access: 15 April 2009.
- Bowen, Tim* (2009): “Teaching Approaches: Using L1 in Class.” Onestopenglish. Available: <http://www.onestopenglish.com/section.asp?catid=59442&docid=146496>. Access: 15 April 2009.
- Chambers, Iaian* (2002): “Vándorlás, kultúra, identitás.” [“Wandering, Culture, Identity.”] In Helikon. Irodalomtudományi Szemle. 2002/4. A multikulturalizmus esztétikája [The Aesthetics of Multiculturalism]. p. 453.
- Czifra, Éva* (2005): The Art of Language Learning. Budapest: Author's Edition, p. 21.
- Ellis, Rod* (2003): Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press. p. 3., 75–76.
- Harmer, Jeremy* (1997): The Practice of English Language Teaching. London and New York: Longman, p. 7., 36.
- Helikon. Irodalomtudományi szemle. 2002/4. A multikulturalizmus esztétikája [The Aesthetics of Multiculturalism].
- Met, Myriam* (1993): “Foreign Language Immersion Programs.” CAL: Digests. Available: <http://www.cal.org/resources/Digest/met00001.html>. Access: 15 April 2009.
- Pannenberg, Wolfhart* (1998): Mi az ember? [What is man?] Budapest: Egyházfórum, p. 21.